

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 279/09-27

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 26. novembra 2009 v senáte zloženom z predsedu Rudolfa Tkáčika a zo sudcov Jána Auxta a Ľubomíra Dobríka prerokoval sťažnosť Ing. M. K., B., a J. N., B., zastúpených advokátkou JUDr. E. L., B., vo veci namietaného porušenia základného práva zaručeného čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva zaručeného čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Krajského súdu v Bratislave v konaní vedenom pod sp. zn. 3 Co 177/2006 a jeho rozsudkom vydaným 20. novembra 2008 a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo Ing. M. K. a J. N. na súdnu ochranu zaručené čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a ich právo na spravodlivé súdne konanie zaručené čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Krajského súdu v Bratislave z 20. novembra 2008 vydaným v konaní vedenom pod sp. zn. 3 Co 177/2006 porušené boli.

2. Rozsudok Krajského súdu v Bratislave z 20. novembra 2008 vydaný v konaní vedenom pod sp. zn. 3 Co 177/2006 z r u š u j e a v e c m u v r a c i a n a d'alsie konanie.

3. Krajský súd v Bratislave j e p o v i n n ý uhradiť spoločne a nerozdielne Ing. M. K. a J. N. trovy konania v sume 502,93 € (slovom päťstodva eur a deväťdesiattri centov) do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu na účet advokátky JUDr. E. L., B.

4. Vo zvyšnej časti návrhu Ing. M. K. a J. N. n e v y h o v u j e .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením č. k. III. ÚS 279/09-13 z 8. septembra 2009 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie sťažnosť Ing. M. K., B., a J. N., B. (ďalej len „sťažovatelia“), vo veci namietaného porušenia ich základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a ich práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 3 Co 177/2006 a jeho rozsudkom vydaným v tomto konaní 20. novembra 2008.

Sťažovatelia vystupovali ako navrhovatelia v konaní Okresného súdu Bratislava I (ďalej len „okresný súd“) sp. zn. 16 C 157/2002. Od S., a. s., B. (ďalej len „odporca“), sa domáhali určenia vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam (dve pozemkové parcely) situovaným v okrese B., katastrálne územie S. Tvrdili, že o vlastnícke právo k predmetným nehnuteľnostiam prišli na základe kúpnej zmluvy, ktorú uzavreli 2. decembra 1985 s Mestskou správou komunikácií B. v dôsledku psychického nátlaku vyvíjaného vtedajšími

orgánmi štátnej moci. Uzavretá kúpna zmluva je podľa ich názoru absolútne neplatná i z dôvodu jednostranného určenia ceny kupujúcim a z dôvodu neurčitosti zmluvy.

Okresný súd po vykonanom dokazovaní rozsudkom č. k. 16 C 157/2002-345 z 23. februára 2006 návrh sťažovateľov zamietol.

K prejudiciálnej otázke absolútnej neplatnosti kúpnej zmluvy z roku 1985 okresný súd uviedol, že sťažovatelia nepreukázali tvrdenú tieseň ani nevýhodné podmienky pri uzatváraní zmluvy. Vo vzťahu ku kúpnej cene okresný súd poukázal na jej určenie podľa v tom čase platných a účinných právnych predpisov, pričom sťažovatelia nepredložili *„žiadene relevantný doklad, z ktorého by bolo zrejmé, akú hodnotu resp. akú cenu nehnuteľnosť v čase uzavretia kúpnej zmluvy mala, a teda, že kúpna cena nebola v súlade s vtedy platnými právnymi predpismi“*.

Okresný súd tiež zdôraznil skutkové zistenie, že uzavretiu kúpnej zmluvy predchádzalo rozhodnutie o vyvlastnení vydané 19. júla 1984 bývalým Obvodným národným výborom B., odborom výstavby a územného plánovania, pričom však toto rozhodnutie bolo na základe odvolania sťažovateľov zrušené rozhodnutím bývalého Národného výboru... B. z 18. decembra 1984. Ďalej okresný súd vo vzťahu ku kúpnej cene poukázal i na skutočnosť, že sťažovatelia v odvolaní proti inému rozhodnutiu z 20. júna 1985, ktorým im bolo uložené predloženie statického posudku na porušené konštrukcie domu, *„uvádzali, že do domu neinvestovali, nakoľko sa očakávala jeho asanácia“*. Rovnako tak zo svedeckej výpovede Ing. J. B., vtedajšieho riaditeľa Mestskej správy komunikácií B., vyplývalo, že sťažovateľ Ing. M. K. v tom čase *„inicialoval ich stretnutie za účelom dohody o odkúpení predmetného domu“*.

Okresný súd vychádzal aj zo záveru, že sťažovateľmi tvrdená skutočnosť zníženia kúpnej ceny po uzavretí zmluvy *„z nijakých dokladov nevyplývala, navrhovateľ v 1. a 2. rade síce predložil súdu kópiu poštovej poukážky na sumu 8.699,- Kčs, avšak z predloženej poštovej poukážky nevyplýva dôvod zaplatenia tejto sumy“*.

Okresný súd tiež spochybnil pasívnu legitímáciu odporcu v konaní vo vzťahu k jednej z dvoch sporných pozemkových parciel, keďže z výpisu z príslušného listu vlastníctva zistil, že ako vlastník tejto parcely je v katastri nehnuteľností vedený iný subjekt.

Napokon okresný súd poukázal i na skutočnosť, že sťažovatelia sa vydania sporných nehnuteľností mohli domáhať podľa zákona č. 87/1991 Zb. o mimosúdnych rehabilitáciách v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o mimosúdnych rehabilitáciách“), pretože tento zákon sa vzťahuje na zmiernenie majetkových a iných krívd, ku ktorým došlo okrem iného aj občianskoprávnymi úkonmi vykonanými v období od 25. februára 1948 do 1. januára 1990. Keďže však „*uplatnenie reštitučných nárokov bolo viazané na lehoty*“, aplikáciou právneho režimu všeobecných občianskoprávných predpisov na sťažovateľmi uplatnený nárok by „*bola narušená právna istota osôb – subjektov, ktoré po tom, keď bolo zrejmé, že nebol uplatnený reštitučný nárok tieto nehnuteľnosti získali od povinnej osoby*“.

Rozsudok okresného súdu napadli sťažovatelia odvolaním, v ktorom vyjadrili názor, že okresný súd ich prípadu „*nevenoval patričnú pozornosť a vec neposudzoval z hľadiska v žalobe a v konaní tvrdených dôvodov neplatnosti namietanej kúpnej zmluvy, ale z hľadisk, ktoré si sám vytvoril a na ne hľadal odpoveď, opäť bez akejkoľvek odozvy na nami uvádzané závery platnej judikatúry či jurisprudencie*“. Kritizovali, že „*je absurdné, ak orgán aplikácie práva bez akéhokoľvek dokazovania tvrdí, že kúpna cena trojpodlažného obytného domu zo 6 bytmi s prísl., dvorom, s prísl. v centre B. v roku 1985, bola znalcom správne určená sumou 68.875 Sk, za ktorú sa v tom čase nedala kúpiť ani samostatná garáž kdekoľvek na sídlisku*“, a ďalej, že okresný súd pri zisťovaní správnej ceny «*mal za pomoci znalca vychádzať z poslednej vety § 19 ods. 4 vyhl. č. 129/1984 Zb., ktorá znie doslovne: „Dohodnutá vyššia cena však nesmie prekročiť náklady na obstaranie rovnakej alebo porovnateľnej stavby v mieste a čase prevodu po odpočítaní priemerného opotrebenia*“. Ide o zisťovanie tzv. zostatkovej ceny nehnuteľnosti, ku ktorej sa malo dospieť tak, že znalec vyčíslil skutočné náklady na vybudovanie rovnakej nehnuteľnosti, od ktorých potom odpočítal bežnú amortizáciu a vyčíslil tzv. reprodukčné náklady.».

Vo vzťahu k hodnoteniu dôkazu (podacieho lístka) okresným súdom sťažovatelia uviedli, že z jeho obsahu jednoznačne vyplýva, že sumu 8 699 Kčs vrátili *«titulom „preplatku nehn. r. 85“, čo potvrdzuje..., že jednak*

- cenu určoval len kupujúci a

- vrátenie jej časti spôsobilo neplatnosť kúpnej zmluvy, pretože v jej písomnom vyhotovení chýbala cena, na ktorej sa mali obidve strany dohodnúť».

Podľa názoru sťažovateľov vtedajší kupujúci im *„hrozil vyvlastnením nehnuteľnosti, čo nemal právo urobiť, čo nakoniec konštatoval aj okresný súd (vyvlastňovacie rozhodnutie, či rozhodnutie o zadovážení statického posudku, boli ako nezákonné zrušené)“.* Vyhrážky pritom dosahovali intenzitu vyžadovanú ustanovením § 37 ods. 1 zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov (ďalej len *„Občiansky zákonník“*), pretože sťažovatelia podľa ich tvrdenia *„bojovali o svoj majetok so socialistickým režimom 40 rokov a za ten čas prišli o všetko – počnúc osobným automobilom, hotelom, obytným domom – a ešte aj boli viackrát vysídlení z miesta bydliska, či vylučovaní zo škôl a pod., ale súd to spochybňuje a časovo lokalizuje do obdobia, kedy sa mu to hodilo“.*

K spochybneniu pasívnej legitímácie odporcu vo vzťahu k jednej zo sporných pozemkových parciel okresným súdom sťažovatelia v odvolaní uviedli, že odporca sa stal v dôsledku rozdelenia Českej a Slovenskej Federatívnej republiky právnym nástupcom subjektu, ktorý je ako vlastník parcely evidovaný v katastri nehnuteľností, pričom *«listom vlastníctva sa nezakladá subjektivita tam evidovaného „vlastníka“, ako sa to mylne domnieva okresný súd, lebo túto otázku riešia iné právne predpisy – OZ, OBZ, zákon o združovaní občanov ap. – na ktoré si však okresný súd ani nespomenul».*

K otázke aplikácie reštitučných právnych predpisov sťažovatelia vyjadrili názor, že ich vzťah k Občianskemu zákonníku je vzťahom špeciálnym ku všeobecnému *„za podmienky, že sú splnené všetky predpoklady pre ich použitie“.*

Krajský súd o podanom odvolaní rozhodol rozsudkom č. k. 3 Co 177/2006-388 z 20. novembra 2008 tak, že napadnutý rozsudok okresného súdu potvrdil.

Vychádzal z názoru, že sťažovatelia „v odvolaní neuviedli žiadne skutočnosti, resp. tvrdenia, s ktorými by sa nebol súd prvého stupňa v odôvodnení napadnutého rozsudku dôsledne vysporiadal“, preto odôvodnenie svojho potvrdzujúceho rozsudku založil na ustanovení § 219 ods. 2 zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „OSP“). Zároveň na zdôraznenie správnosti napadnutého prvostupňového rozsudku doplnil, že z dokazovania pred okresným súdom nevyplynuli skutočnosti o danosti bezprávnej vyhrážky ako psychického donútenia takej intenzity, ktoré vzbudzuje u konajúceho dôvodný strach, pretože *«k násilnému vyvlastneniu nehnuteľnosti nikdy nedošlo (navrhovatelia boli aktívni, na ich odvolanie bolo rozhodnutie o vyvlastnení zrušené), v konaní nebolo preukázané, že žiadosť o statický posudok slúžila ako zámienka pre „opätovné vyvlastnenie“ a že štátne orgány sledovali jediný cieľ zbaviť navrhovateľov majetku»*.

Problematická kúpna zmluva nebola podľa názoru krajského súdu uzavretá ani za nápadne nevýhodných podmienok, *„pretože kúpna cena bola určená podľa vtedy platnej vyhlášky č. 129/84 Zb.“*.

V sťažnosti doručenej ústavnému súdu sťažovatelia vyjadrili nesúhlas s právnymi závermi oboch konajúcich súdov, pretože *«nebrali dostatočne do úvahy dobové súvislosti a okolnosti, v ktorých sťažovatelia nesporne prišli aj o iný majetok (hnuteľnosti, nehnuteľnosti a p.), či možnosť sa riadne uplatniť v spoločnosti, ktoré vyvrcholili v zabraní zostávajúceho súkromného majetku, ktorého sa sporná kúpna zmluva dotkla a ktorej cieľavedome predchádzala hrozba jeho vyvlastnenia a potom ukladanie neúmerných povinností na jeho správu a udržiavanie, hoci nájomné bolo regulované a ešte aj viazané na osobitných účtoch, pričom dispozícia s bytmi patrila výlučne do kompetencie býv. národných výborov.*

V tejto súvislosti je odôvodnenie napadnutého rozsudku krajského súdu jednak nepreskúmateľné a jednak vnútorne rozporné. Na jednej strane konštatuje a pripúšťa akúsi ekonomickú tieseň (vid' str. 5, tretí odsek), čo by zakladalo prípadné odstúpenie od zmluvy, ak by sa naplnili aj nápadne nevýhodné podmienky (tie už nevzhliadol, lebo podľa neho bola cena určená podľa cenových predpisov) a na strane druhej bagatelizoval hrozbu

násilného vyvlastnenia (viď druhý odsek strany 5 rozsudku), ku ktorému „nikdy nedošlo pre aktívne správanie sa sťažovateľov“.».

Sťažovatelia taktiež namietli skutočnosť, že sa konajúce súdy riadne nezaoberali navrhovanými dôkazmi (list z 11. mája 1948 špecifikujúci odhadnú hodnotu predmetných nehnuteľností, znalecký posudok určujúci cenu sporných nehnuteľností predložený v odvolacom konaní, podací lístok preukazujúci vrátenie časti kúpnej ceny).

Vo vzťahu k právnemu hodnoteniu veci sťažovatelia namietli, že nemohli využiť právny režim zákona o mimosúdnych rehabilitáciách, pretože „z *neho expresis verbis* vyplýva, že cudzí štát (*Maďarská republika, ktorej v r. 1990 boli dané sporné nehnuteľnosti do trvalého užívania*) nemohol byť povinnou osobou [§ 4 ods. 1 písm. b) cit. zákona], takže voči nemu by žaloba o vydanie nemohla obstáť“.

Napokon sťažovatelia kritizovali hodnotenie otázky pasívnej legitímácie odporcu konajúcimi súdmi.

Po prijatí sťažnosti na ďalšie konanie ústavný súd 16. septembra 2009 vyzval predsedníčku krajského súdu na vyjadrenie k vecnej stránke prijatej sťažnosti, na zaslanie súdneho spisu a na oznámenie, či súhlasí s upustením od ústneho pojednávania vo veci.

V odpovedi doručenej ústavnému súdu 2. októbra 2009 predsedníčka krajského súdu sprostredkovala vyjadrenie predsedníčky senátu prerokúvajúceho kauzu sťažovateľov, ktorá „uviedla, že *trvá na odôvodnení, uvedenom v rozsudku Krajského súdu v Bratislave č. k. 3 Co 177/2006-388 zo dňa 20. 11. 2008 a nemá k veci viac čo dodať*“. Predsedníčka krajského súdu vyjadrila súhlas s upustením od ústneho pojednávania pred ústavným súdom a doručila mu zberný spis vedený pod sp. zn. 3 Co 177/2006.

Vyjadrenie krajského súdu zaslal ústavný súd 8. októbra 2009 právnej zástupkyňi sťažovateľov s možnosťou zaujať stanovisko.

Právna zástupkyňa sťažovateľov doručila 14. októbra 2009 ústavnému súdu stanovisko, v ktorom k stručnému vyjadreniu krajského súdu uviedla, že „nemohol inak reagovať, pretože inak by sám uznal nezákonnosť a protiústavnosť svojho rozhodnutia. Preto zotrvávame na stanovisku, že krajský súd napadnutým rozhodnutím ústavne nekonformným spôsobom interpretoval takmer všetky čiastkové otázky (ne)platnosti kúpnej zmluvy, na základe ktorej mali sťažovatelia stratiť voje vlastnícke právo k predmetným nehnuteľnostiam, ako aj princíp (zásadu), že právo vlastníkov má rovnaký zákonný obsah.“.

Právna zástupkyňa sťažovateľov tiež poukázala na cenové predpisy účinné pred rokom 1990, ktoré „odrážali delenie vlastníctva na osobné a súkromné“, z čoho sa potom „vyvodzovali dôsledky, ktoré nie sú prijateľné v demokratickej spoločnosti hlavne tým, že diskriminovali veľmi výrazne dve skupiny vlastníkov, ktorým by inak patrilo rovnaké zaobchádzanie a ich vlastníckemu právu rovnaký zákonný obsah. V konkrétnom prípade išlo o pozemky a obytný dom, ktoré boli posúdené ako súkromné vlastníctvo, ale pokiaľ by boli klasifikované ako osobné vlastníctvo, náhrada za ich prevod (prechod) by bola niekoľko 10-násobne vyššia. Tento rozporuplný postoj k vlastníctvu... mal nutne nájsť svoj výraz pri úvahe súdu o tom, či bol právny úkon platný alebo neplatný.“.

Sťažovatelia prostredníctvom svojej právnej zástupkyne vyjadrili súhlas s upustením od ústneho pojednávania vo veci a vyčíslili náhradu trov konania sumou 502,93 €.

II.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom.

Predmetom konania, v ktorom sťažovatelia vystupovali ako navrhovatelia, bolo určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam. Ako prejudiciálna sa v tomto konaní vyskytla otázka platnosti kúpnej zmluvy z roku 1985, ktorou sťažovatelia mali prísť o svoje vlastnícke právo k predávaným nehnuteľnostiam.

Ústavný súd konštantne judikuje, že skutkové a právne závery všeobecného súdu by mohli byť predmetom ústavno-súdnej kontroly vtedy, ak by vyvodené závery všeobecného súdu boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedliteľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (obdobne napr. I. ÚS 13/00, III. ÚS 151/05, III. ÚS 344/06). V tomto poňatí sa odráža i skutočnosť, že ústavný súd nie je „ďalšou“ inštanciou všeobecného súdnictva, ale nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti (čl. 124 ústavy).

Napriek citovanej judikatúre berúc do úvahy charakter námietok sťažovateľov bolo pre poskytnutie dôslednej ochrany označeným základným právam sťažovateľov nevyhnutné, aby ústavný súd podrobil postup a rozhodovanie oboch všeobecných súdov prieskumu tak po stránke skutkovej, ako aj právnej. Len tak bolo totiž možné dať odpoveď na všetky ústavne relevantné otázky nastolené sťažovateľmi v ich sťažnosti, ktoré ústavný súd viedli i k prijatiu sťažnosti na ďalšie konanie.

Z obsahu odôvodnení oboch rozsudkov ústavný súd zistil, že okresný súd i krajský súd sa ťažiskovo zaoberali problematikou prípadnej absolútnej neplatnosti spornej kúpnej zmluvy. Záver o tejto otázke potom mal byť nápomocný pre rozhodnutie o merite veci,

teda o určení vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam. Pre toto rozhodnutie bola však relevantná aj skutočnosť, že argumentácia sťažovateľov ako navrhovateľov v konaní v prospech absolútnej neplatnosti zmluvy sa zakladala na tvrdeniach o psychickom donútení zo strany vtedajšej štátnej správy, ktorý sa prejavil najprv vo vyvlastnení nehnuteľností, a potom, ako sťažovatelia dosiahli zrušenie vyvlastňovacieho rozhodnutia, aj v ukladaní povinností zaťažujúcich sťažovateľov do tej miery, že napokon súhlasili so zmluvným predajom nehnuteľností.

Tieto skutočnosti správne neušli pozornosti okresného súdu, ktorý v odôvodnení svojho rozhodnutia poukázal na možnosť právneho posudzovania kauzy sťažovateľov podľa zákona o mimosúdnych rehabilitáciách, čo by vylučovalo aplikáciu všeobecných ustanovení Občianskeho zákonníka o absolútnej neplatnosti kúpnej zmluvy. Ústavný súd hodnotí tento právny názor ako správny, keďže, ako zdôraznil aj okresný súd, jeho nerešpektovanie by výrazne narúšalo požiadavku právnej istoty nastolenú v procese reštitúcií samotným zákonodarcom, ktorý uplatňovanie reštitučných nárokov časovo obmedzil.

Vzhľadom na už uvedené ústavný súd konštatuje, že pre meritórne rozhodnutie o určení vlastníckeho práva k sporným nehnuteľnostiam prioritnou bola otázka skúmania, či sťažovatelia svoje vlastnícke nároky mohli uplatňovať podľa reštitučných právnych predpisov. Až po negatívnej odpovedi na túto otázku malo význam zaoberať sa prípadnou absolútnou neplatnosťou kúpnej zmluvy z roku 1985. Okresný súd však v prvom rade analyzoval možnosť absolútnej neplatnosti kúpnej zmluvy a len okrajovo poukázal na možnosť aplikácie reštitučných právnych predpisov na prerokovávanú kauzu.

K tomu je potrebné dodať, že zo súvisiaceho spisu sp. zn. 12 C 68/1992 okresný súd mal vedomosť o tom, že sťažovatelia sa domáhali podľa zákona o mimosúdnych rehabilitáciách vydania predmetných nehnuteľností, pričom za odporcov v tomto konaní označili „*v I. rade. S., v II. rade. Čsl. štát, právny nástupca I. generálny investor B. v III. rade Maďarská republika zastúpená Veľvyslanectvom maďarskej republiky B.*“. Výpočet odporcov v súvisiacom konaní naznačuje, že reštitučný nárok bol uplatnený aj voči cudziemu štátu (Maďarská republika), ktorý podľa § 4 ods. 1 písm. b) zákona

o mimosúdnych rehabilitáciách nebol kvalifikovaný ako povinná osoba. Na druhej strane v konaní o určovacej žalobe sťažovateľov títo už Maďarskú republiku ako odporcu neoznačili.

Ústavný súd konštantne judikuje, že súčasťou obsahu základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy je aj právo účastníka konania na také odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktoré jasne a zrozumiteľne dáva odpovede na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, t. j. s uplatnením nárokov a obranou proti takému uplatneniu. Vyjadruje to aj znenie § 157 ods. 2 OSP, podľa ktorého v odôvodnení rozsudku uvedie súd podstatný obsah prednesov, stručne a jasne vyloží, ktoré skutočnosti považuje za preukázané a ktoré nie, o ktoré dôkazy oprel svoje skutkové zistenia, akými úvahami sa pri hodnotení dôkazov riadil a posúdi zistený skutkový stav podľa príslušných ustanovení, ktoré použil. Takéto odôvodnenie musí obsahovať aj rozsudok opravného (odvolacieho) súdu (§ 211 OSP). Všeobecný súd pritom nemusí dať odpoveď na všetky otázky nastolené účastníkom konania, ale len na tie, ktoré majú pre vec podstatný význam, prípadne dostatočne objasňujú skutkový a právny základ rozhodnutia. Odôvodnenie rozhodnutia všeobecného súdu, ktoré stručne a jasne objasní skutkový a právny základ rozhodnutia, postačuje na záver o tom, že z tohto aspektu je plne realizované základné právo účastníka na spravodlivý proces (IV. ÚS 115/03, III. ÚS 209/04). Splnenie povinnosti odôvodniť rozhodnutie je preto vždy posudzované so zreteľom na konkrétny prípad (porovnaj napríklad *Georgidias v. Grécko* z 29. mája 1997, Recueil III/1997).

Už uvedené okolnosti posudzovaného prípadu bezpochyby vyvolávajú pochybnosti o tom, či sťažovatelia mohli v procese reštitúcií uplatňovať svoje vlastnícke právo k dotknutým nehnuteľnostiam. Odpoveď na túto otázku mala pre prerokovávanú vec podstatný význam, pretože ak by okresný súd dospel k jednoznačnému záveru o danosti skutkových dôvodov na ochranu vlastníckeho práva sťažovateľov prostredníctvom reštitučných predpisov, potom by určovaciu žalobu sťažovateľov bolo potrebné bez ďalšieho zamietnuť. Okresný súd však túto otázku vyriešil len poukazom na právny názor, ktorý je síce správny, no jeho formulácii nepredchádzala potrebná analýza okolností

konkrétneho prípadu. Okresný súd preto vo svojom rozsudku neodôvodnil dostatočne záver o použiteľnosti právneho názoru o vzťahu všeobecných občianskoprávných predpisov a predpisov reštitučných na prípad sťažovateľov.

Rovnakým nedostatkom podľa názoru ústavného súdu trpí aj odôvodnenie rozsudku krajského súdu, pretože hoci sťažovatelia v odvolaní poukázali na potrebu skúmania splnenia všetkých predpokladov na uplatnenie reštitučných predpisov, odvolací súd sa týmto problémom v odôvodnení svojho rozhodnutia vôbec nezaoberal.

Ako nedostatočné ústavný súd hodnotil aj odôvodnenie rozsudku krajského súdu vo vzťahu k určení ceny, za ktorú sťažovatelia v roku 1985 predali sporné nehnuteľnosti. Sťažovatelia v odvolaní poukazovali na konkrétne ustanovenie cenového právneho predpisu (§ 19 ods. 4 vyhlášky Slovenského cenového úradu č. 129/1984 Zb. o cenách stavieb, pozemkov, porastov, úhradách za zriadenie práva osobného užívania pozemkov a o náhradách za dočasné užívanie pozemkov), ktoré sa podľa ich názoru malo aplikovať pri určení ceny nimi predávaných nehnuteľností. Keďže sa tak nestalo, mala byť sporná kúpna zmluva uzavretá za nápadne nevýhodných podmienok.

Krajský súd reagoval na túto námietku konštatovaním, že „*nebolo preukázané, že kúpna zmluva bola uzavretá v tiesni za nápadne nevýhodných podmienok*“, pretože „*kúpna cena bola určená podľa vtedy platnej vyhlášky č. 129/84 Zb.*“. Pritom nijako nevyvetlil, prečo nemožno aplikovať na prípad sťažovateľov už uvedené ustanovenie cenového právneho predpisu. Takáto odpoveď však bola dôležitá pre zistenie, či cena bola určená podľa právneho predpisu, čo na platnosť kúpnej zmluvy vyžadovalo v roku 1985 účinné ustanovenie § 399 ods. 2 Občianskeho zákonníka.

V otázke určovania kúpnej ceny nebolo bez významu ani tvrdenie sťažovateľov ako navrhovateľov, že po určitom čase od uzavretia kúpnej zmluvy boli povinní vrátiť časť prijatej kúpnej ceny, a teda, že za scudzené nehnuteľnosti reálne dostali nižšiu cenu, než určovali vtedajšie právne predpisy. Sťažovatelia pre účely preukázania tejto skutočnosti predložili kópiu poštovej poukážky, ktorú okresný súd vyhodnotil tak, že z nej „*nevyplýva*

dôvod zaplatení... sumy“. V odvolaní na to sťažovatelia reagovali poukazom na obsah poukážky, podľa ktorého vracali sumu 8 699 Kčs z titulu „*preplatku nehn. r. 85*“. Krajský súd ani na túto námietku nijako nereagoval a uspokojil sa odkazom na odôvodnenie prvostupňového rozsudku spojené s tvrdením o určení kúpnej ceny v súlade s právnymi predpismi.

Všetky uvedené skutočnosti zistené ústavným súdom z podkladov, ktoré mal k dispozícii, ho vedú k záveru o porušení základného práva sťažovateľov na súdnu ochranu, ktorého sa krajský súd dopustil nedostatočným odôvodnením svojho potvrdzujúceho rozsudku. Obsah odvolania sťažovateľov totiž podľa názoru ústavného súdu vyvolával potrebu podrobnejšie sa v odôvodnení rozsudku krajského súdu vysporiadať s jednotlivými odvolacími námietkami, ktoré smerovali predovšetkým k právnemu posúdeniu veci.

V podanom odvolaní je účastník konania bezpochyby oprávnený namietat' právne posúdenie veci súdom prvého stupňa. Odvolací súd potom môže využiť postup podľa § 219 ods. 2 OSP len v tom prípade, ak odvolacie námietky týkajúce sa právneho posúdenia veci sú totožné s dôvodmi návrhu na začatie konania, prípadne ak takéto námietky obsiahnuté v odvolaní už účastník konania uplatnil v priebehu prvostupňovej fázy konania a prvostupňový súd na ne nereagoval požadovaným spôsobom. Vzhľadom na uvedené je ústavný súd toho názoru, že v okolnostiach posudzovaného prípadu neboli splnené podmienky na tak strohé odôvodnenie, aké využil krajský súd vo svojom potvrdzujúcom rozsudku. Ústavný preto súd vyhovel návrhu sťažovateľov a vyslovil porušenie základného práva na súdnu ochranu zaručeného čl. 46 ods. 1 ústavy napadnutým rozsudkom krajského súdu.

Ústavný súd vo vzťahu k čl. 46 ods. 1 ústavy a k čl. 6 ods. 1 dohovoru už judikoval, že formuláciou uvedenou v čl. 46 ods. 1 ústavy ústavodarca v základnom právnom predpise Slovenskej republiky vyjadril zhodu zámerov vo sfére práva na súdnu ochranu s právnym režimom súdnej ochrany podľa dohovoru (II. ÚS 71/97). Z uvedeného dôvodu preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (IV. ÚS 195/07), a tak ústavný súd

vyslovil i porušenia práva sťažovateľov na spravodlivé súdne konanie zaručeného čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Ústavný súd nevyhoviel sťažnosti sťažovateľov v tej časti, ktorou namietali postup krajského súdu v predmetnom konaní. Sťažovatelia v odôvodnení sťažnosti neuviedli žiadne skutočnosti, ktoré by mohli naznačovať porušenie označených základných práv postupom krajského súdu. I tvrdenia o existencii opomenutých dôkazov v konaní krajského súdu (čo by mohlo viesť k záveru o chybách postupu súdu) boli v sťažnosti napokon konkretizované argumentáciou, že krajský súd sa v odôvodnení svojho rozhodnutia dôsledne nevysporiadal so všetkými navrhovanými dôkazmi, resp. že ich posudzoval svojvoľne. Teda v konečnom dôsledku tak sťažovatelia opätovne dospeli ku kritike rozhodnutia (nie postupu) krajského súdu v odvolacej fáze konania.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Vzhľadom na to, že ústavný súd dospel k záveru o porušení základného práva sťažovateľa na súdnu ochranu, zrušil napadnutý rozsudok krajského súdu a vec mu podľa § 56 ods. 3 písm. b) zákona o ústavnom súde vrátil na ďalšie konanie (bod 2 výroku tohto nálezu).

Podľa § 56 ods. 6 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd právoplatné rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah zruší a vec vráti na ďalšie konanie, ten, kto vo veci vydal rozhodnutie, rozhodol o opatrení alebo vykonal iný zásah, je povinný vec znova prerokovať a rozhodnúť. V tomto konaní alebo postupe je viazaný právnym názorom ústavného súdu.

K aplikácii citovaného ustanovenia v okolnostiach prerokúvanej sťažnosti ústavný súd v prvom rade zdôrazňuje, že jeho právne názory, ktoré ho viedli k vysloveniu porušenia označených základných práv sťažovateľov a k následnému zrušeniu rozsudku krajského súdu, nesmerujú k jednoznačnému záveru o tom, ako má krajský súd o podanom odvolaní meritórne rozhodnúť. Základom pre výrok tohto nálezu bolo totiž výlučne zistenie nedostatočnosti odôvodnenia rozsudku krajského súdu.

Úlohou krajského súdu v ďalšom konaní bude preto opätovne preskúmať odvolaním napadnutý rozsudok okresného súdu tak, aby vo svojom rozhodnutí o podanom odvolaní dôsledne zodpovedal na všetky relevantné odvolacie námietky prednesené sťažovateľmi. Ústavný súd tu má na mysli predovšetkým odvolaciu námietku, ktorá sa týkala právneho posúdenia veci, a to konkrétne aplikovateľnosti právneho názoru o špeciálnom vzťahu reštitučných predpisov ku všeobecným občianskoprávnym predpisom o absolútnej neplatnosti právnych úkonov. Ak táto otázka bude vyriešená záverom, že nárok sťažovateľov nemožno posudzovať podľa reštitučných predpisov, potom bude úlohou krajského súdu vysporiadať sa s prípadnou absolútnou neplatnosťou spornej kúpnej zmluvy z hľadiska dôvodov tvrdených sťažovateľmi, s osobitným zameraním na právne posúdenie otázky kúpnej ceny zaplatenej sťažovateľom pri uzavretí kúpnej zmluvy v roku 1985, a to z hľadiska dôsledného vyhodnotenia skutkových okolností vo väzbe na následný záver o rešpektovaní alebo nerešpektovaní vtedy účinných právnych predpisov, ktoré regulovali výšku kúpnej ceny.

III.

Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

Sťažovatelia si v sťažnosti uplatnili trovy konania za „*tri úkony právnej pomoci (pôvodné dva + toto vyjadrenie)*“ v sume 502,93 €.

Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľov ústavný súd vychádzal z ustanovení § 1 ods. 3, § 11 ods. 2, § 13 ods. 2 a § 14 ods. 1 písm. a) a c) vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“).

Úkony právnej služby boli vykonané v roku 2009. Základná tarifa podľa ustanovení § 11 ods. 2 vyhlášky predstavuje 1/6 z výpočtového základu [§ 1 ods. 3 vyhlášky, t. j. zo sumy 20 950 Sk (695,41 €) pre úkony vykonané v roku 2009], čo predstavuje za jeden úkon v roku 2009 odmenu v sume 115,90 € a k tomu režijný paušál v sume 6,95 €. Podľa § 13 ods. 2 vyhlášky sa základná sadzba tarifnej odmeny zníži o 20 %, ak ide o spoločné úkony pri zastupovaní dvoch alebo viacerých osôb.

S poukazom na výsledok konania mali podľa názoru ústavného súdu sťažovatelia nárok na náhradu trov konania za tri úkony právnej služby uskutočnené v roku 2009 (prevzatie a príprava zastúpenia, písomné podanie – sťažnosť a stanovisko z 12. októbra 2009), preto základná sadzba tarifnej odmeny po znížení podľa § 13 ods. 2 vyhlášky v tomto prípade predstavuje sumu 556,32 €. K tejto sume bolo potrebné pripočítať režijný paušál dvakrát za tri úkony právnej pomoci, teda šesťkrát po 6,95 €. Spolu by tak náhrada trov právneho zastúpenia podľa relevantných ustanovení vyhlášky predstavovala sumu 598,02 €. Keďže si sťažovatelia uplatnili nárok na náhradu trov konania len v sume 502,93 €, musel ústavný súd rešpektovať ich dispozičné právo, a priznal im tak náhradu trov konania len v uplatnenej sume, teda 502,93 €.

Vzhľadom na znenie čl. 133 ústavy toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 26. novembra 2009